

Z carskiej Rosji do Polski

W marcu 2011 roku ukazała się w mediach informacja o odnalezieniu w Ostrowie Wielkopolskim grobu barona Władimira Iwanowicza Steal von Holsteina, generała carskiej armii, który po Rewolucji Październikowej wyemigrował z Rosji znajdując schronienie w Ostrowie, gdzie osiadł wraz rodziną.

Zarówno ta krótka informacja, jak i niedawno ukończona lektura ciekawych wspomnień Sławomira Leitgebera¹ o hrabinie Elżbiecie Krasieńskiej-Rudnickiej skłoniły mnie do opisanie i wydobywania na światło dzienne dziejów rodziny, której losy mogłyby zapewne stać się kanwą ciekawego filmu. Byłaby to opowieść o czasach świetności w dobie carskiej Rosji, o trudnych latach powojennej emigracji i schyłku życia przeżytych w skrajnym ubóstwie, w czasach gomułkowskiego PRL-u.

Nieliczne zachowane dokumenty, pamięć – bardzo cenna choć zawodna – uzupełniona materiałami uzyskanymi dzięki potężnemu medium, jakim jest Internet, pozwoliły ubrać w słowa historię utkaną głównie ze wspomnień, aby uchronić od zapomnienia ludzi i czasy dawno już minione.

Zacznijmy więc opowieść...

Serdeczną przyjaciółką Elżbiety Krasieńskiej-Rudnickiej po II wojnie światowej była Wiera Łukianow von Buenting, wdowa po carskim generale Aleksieju von Buenting (БЮНТИНГ). Przyjaciółki utrzymywały ze sobą ścisły kontakt do ostatnich lat życia Wiery zmarłej w roku 1961. Obie panie, oprócz wielkiej przyjaźni łączyła także ogromna miłość do zwierząt, zwłaszcza kotów, a także wspólna praca – udzielanie lekcji języków obcych i tłumaczenia.

Wiera Łukianow urodziła się 5 grudnia 1887 roku w Mentone we Francji, w zamożnej rodzinie, która zapewniła jej staranne wychowanie i wykształcenie – studiowała bowiem na paryskiej Sorbonie. Wcześniej została wydana za męża, za swego kuzyna – także Łukianowa – a w roku 1908 urodziła córkę Zofię. Małżeństwo nie było udane i bardzo szybko się rozpadło.

Swego drugiego męża, tym razem wielką miłość – generała Aleksieja² von Buenting – Wiera poznała jeszcze w Rosji, na dworze carskim, w czasach przed Rewolucją Październikową. Generał był od Wiery starszy o przeszło 20 lat. Nieznana jest data i miejsce ich ślubu. Wspólnych dzieci nie mieli.

Życie Wiery w tym okresie musiało być niezwykle pasjonujące. Młoda i piękna przedstawicielka rosyjskiej arystokracji przebywała często na carskim dworze. Zapewne był to Petersburg

Wiera Łukianow von Buenting
(1887–1961)

¹ S. Leitgeber, *Dyskretny urok salonów*, Wydawnictwo Miejskie, Poznań 2006.

² Imię generała podawane jest różnych źródłach zamiennie jako Aleksiej bądź Aleksander.

Zdjęcie carycy Aleksandry przechowywane przez Wierę

i położony nad Nową Pałac Zimowy stanowiący właśnie w zimie rezydencję rosyjskich carów. To pewnie w tym pałacu nasza bohaterka tańczyła na balach. Oczyami wyobraźni można zobaczyć bogate, pełne barokowego przepychu sale, korowody kobiet w szeleszczących sukniach i diamentowych koliach, czy grupy pograżonych w rozmowach przedstawicieli rosyjskiej generalicji. Wiera, która była przedstawiana carowej, wspominała po latach, jaką piękną kobietą była ostatnia imperatorowa Rosji. Jej zdjęcie przechowywała do ostatnich swych dni.

Mąż Wiery, Aleksander Gieorgijewicz von Buenting urodził się 11 lutego 1866 roku na rosyjskim Kaukazie. Od 1884 roku kształcił się w Korpusie Kadetów w St. Petersburgu. Uczelnia ta mieściła się z Pałacu Woroncowa i przygotowywała dzieci arystokratów do służby wojskowej. Naukę w Korpusie Aleksiej ukończył w sierpniu 1886 roku jako chorąży Lejbgwardyjskiego Pułku Konnego. Całe swoje życie związał z wojskiem kolejno piastował szereg stanowisk: porucznik (1890), sztabsrotmistrz (1895), rotmistrz (1899). W latach

1901–1907 służył jako ober-oficer do zadań specjalnych przy Ministrze Wojny. Był uczestnikiem wojny rosyjsko-japońskiej 1904–1905, w trakcie której za zasługi awansował do stopnia pułkownika. Aleksiej był również dowódcą 9. Bużańskiego Pułku Ułanów (1907–1911), dowódcą Grodzieńskiego Lejbgwardyjskiego Pułku Huzarów (1911–1912) oraz dowódcą 2. Brygady 15. Dywizji Kawaleryjskiej (1912). Z końcem sierpnia 1912 roku został awansowany na generał-majora. Od 1915 roku generał sprawował wysoki rangą urząd przy Sztapie Kijowskiego Okręgu Wojskowego.

Przyszła pamiętny rok 1917, a wraz z nim Rewolucja Październikowa, której wybuch wpłynął nie tylko na bieg historii ale i tysiące ludzkich istnień. Wiera i Aleksiej postanowili uciekać z ogarniętej chaosem Rosji i znaleźli się w Polsce. Początkowo przebywali w Owińskach u rodziny von Treskow. Byli to krewni generała, bowiem siostra ojca Aleksjeja A. K. von Buenting wyszła za mąż za von Treskova. W roku 1923 Wiera wraz z mężem zamieszkała w podpoznańskim Puszczykowie. Dane z książki meldunkowej Puszczykowa³ potwierdzają ten fakt:

- Buenting Aleksander, narodowość rosyjska, generał lejtnant, urodzony 11.02.1868⁴ roku na Kaukazie w Rosji, wyznanie grecko-katolickie, do Puszczykowa przybył dnia 1.10.1923 roku z Owińsk k/Obornik.
- Wiera Buenting, narodowość rosyjska, żona generała, urodzona 5.12.1887 roku w Mentone we Francji, wyznanie grecko-katolickie, do Puszczykowa przybyła dnia 1.10.1923 roku z Owińsk k/Obornik.

Do wybuchu wojny w 1939 generał, posiadający talent plastyczny, trudnił się malowaniem obrazów, które sprzedawał jeżdżąc po wielkopolskich majątkach. Wszędzie był chętnie goszczony, a przy okazji znajdował nabywców opału, gdyż pracował także jako przedstawiciel syndykatu węglowego. Niewątpliwie jego dobre maniery i styl bycia wpływały na sukcesy w sprzedaży. Syndykat trafnie więc zdecydował, komu powierzyć to zadanie. Pani von Buenting natomiast udzielała lekcji języków obcych.

³ Archiwum Państwowe w Poznaniu: Namen-Register zur Seelenliste des Gemeinde – Bezirks Unterberg.

⁴ Rok urodzenia podany w spisie mieszkańców Puszczykowa różni się o dwa lata od roku podawanego w źródłach internetowych.

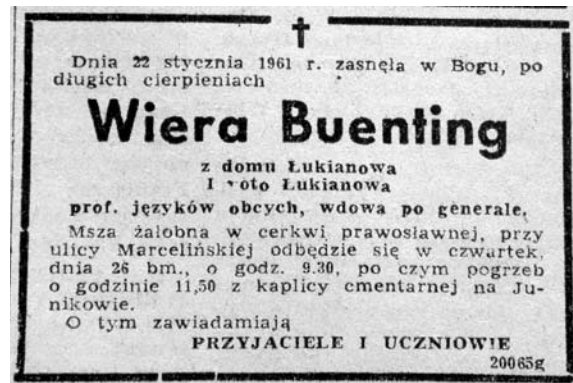
Aleksiej zmarł 2 czerwca 1930 roku, w wieku 64 lat, w Puszczykowie koło Poznania. Owdowiała Wiera po wojnie zamieszkała w Poznaniu. Zajmowała niewielki pokój w sublokatorskim mieszkaniu nieopodal parku, przy ulicy Matejki. Była już wówczas nieporadną, starszą, schorowaną panią. Chadzała na obiady do „Lubuskiej” lub do baru mlecznego, często siadywała na ulubionej ławce w parku Wilsona. Zmarła na zapalenie żył 22 stycznia 1961 roku w Szpitalu Klinicznym Przemienienia Pańskiego w Poznaniu przy ulicy Długiej. 26 stycznia 1961 roku w cerkwi prawosławnej przy ulicy Marcelińskiej odbyła się msza pogrzebowa, celebrowana przez o. Aleksandra Sadowskiego, który towarzyszył jej w tej ostatniej drodze na junikowski cmentarz. Dziś już nie ma tam grobu pani generałowej, istnieje jednak wzmianka o miejscu spoczynku w cmentarnym spisie pochówków.

Co roku, w Święto Zmarłych moja Mama, dawna uczennica pani generałowej zapala na junikowskim cmentarzu znicz w miejscu gdzie kiedyś istniał jej grób, ja natomiast pisząc ten artykuł mam skromną nadzieję, że ta – jak zachowałam ją w mglistej pamięci – drobniotka, krucha staruszka, pomimo utraty wszystkiego, łącznie z miejscem swego wiecznego spoczynku, zapewne mogłaby rzec *non omnis moriar*.

Zainteresowana losami generała i jego żony, postanowiłam poszukać informacji na temat jego przodków. W artykule „Губернатор заколотый штыками” („Gubernator zakłuty bagnietami”) autorstwa Andreja Aleksandrowicza Iwanowa⁵ oraz w innych źródłach archiwalnych znalazłam wiele ciekawych wiadomości o rodzinie von Buenting.

Ojcem generała Aleksieja (a teściem Wiery Łukianow) był baron Georg Wilhelm Karłowicz von Buenting, który urodził się w roku 1826 w rodzinie o starych, pruskich korzeniach. Służbę wojskową pełnił początkowo w swej ojczyźnie, a po przeniesieniu się do Rosji od roku 1842 służył w wojsku rosyjskim, najpierw w randze podporucznika, a od roku 1851 w randze kapitana sztabowego. Uczestniczył w wojnie na Kaukazie w latach 1852–1857. W roku 1855 ukazały się, wydane w Berlinie i w Londynie, jego wspomnienia pt. *Spotkanie z Szamilem*⁶ – przywódcą powstania górali kaukaskich przeciwko Rosji w latach 1834–1859, imama, którego autor poznał osobiście. W roku 1863 mianowany został pułkownikiem, dowodził Lejb-Gwardyjskim Preobrażeńskim Pułkiem Jego Wysokości, od roku 1866 w randze adiutanta imperatora Aleksandra II, następnie od roku 1869 został dowódcą Lejb-Gwardyjskiego Moskiewskiego Pułku jako generał-major, a od roku 1874 dowódcą pierwszej brygady drugiej dywizji piechoty gwardyjskiej. Zmarł w roku 1875. Georg miał brata Oswalda Karłowicza von Buenting, urodzonego w roku 1827, generała-majora w armii carskiej, uczestnika wojny francusko-rosyjskiej 1870–1871 roku oraz siostrę A. K. von Buenting – zamężną von Treskow.

W 1860 roku Georg Karłowicz von Buenting poślubił baronową Marię Nikołajewną de Medem (1836–1907), pochodzącą ze starego dolnosaksońskiego rodu osiadłego w Kurlandii. Baronowa była naczelniczką petersburskiej żeńskiej szkoły im. Św. Katarzyny. Od roku 1831 do rodu de Medemów (Медем) należała kupiona przez jednego z jej członków posiadłość Chałachalnia (Халахальня) położona w guberni pskowskiej.

„Głos Wielkopolski”, Rok 17, wyd. A, nr 21 z 1961

⁵ http://ei1918.ru/russian_empire/gubernator_zakolotyj.html (dostęp: 17.06.2011).

⁶ Tytuł oryginalny to „Посещение Шамиля”. O książce jest wspomniane m.in. na stronie <http://www.litrossia.ru/archive/35/history/815.php>

Maria Nikolajewna de Medem

Maria i Georg von Buentingowie mieli trzech synów – Mikołaja, Aleksandra (Aleksieja), wspomnianego powyżej późniejszego generała i Michała oraz córkę Marię.

Według przekazów najstarszy syn – Mikołaj – pochodził z nieprawego łoża ze związku baronowej z Wilhelmem I Hohenzollernem, cesarzem Niemiec. Jest to wersja tyleż ciekawa, co trudna do zweryfikowania.

Mikołaj von Buenting urodził się w Sankt Petersburgu w roku 1861. Po ukończeniu studiów prawniczych na uniwersytecie w Berlinie rozpoczął służbę w Ministerstwie Sprawiedliwości, od roku 1884 zasiadał w senacie. W roku 1891 objął stanowisko w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Od 1897 roku był kolejno vice-gubernatorem Kurska, Archangielska, Rewla (Tallina), a w 1905 roku został gubernatorem całej Estonii, następnie gubernatorem Tweru. W 1897 roku ożenił się ze swą kuzynką Zofią Michajłowną de Medem (ur. 1876 r.). W młodości uczęszczała do moskiewskiej szkoły im. Św. Katarzyny, następnie kształciła się w Paryżu w dziedzinie sztuk pięknych, pobierała także lekcje malarstwa w Petersburskiej Akademii Sztuki. Jako żona gubernatora działała charytatywnie.

Mikołaj i Zofia von Buentingowie mieli pięć córek: Marię, Katarzynę, Reginę, Margeritę i Zofię (ur. 1912 r.), przyszlą właścicielkę posiadłości w Chałachalni. Rodzina von Buenting mieszkała w XVIII-wiecznym pałacu w Twerze (Тверской императорский путевой дворец) wybudowanym z nakazu carycy Katarzyny II. Pałac ten służył jako miejsce przystankowe dla podróżujących członków rodziny kolejnych imperatorów Rosji. W początkach XIX wieku w pałacu mieszkała siostra cara Aleksandra I, Katarzyna Pawłowna.

Gubernator Tweru, Mikołaj zmarł tragicznie, zamordowany przez rewolucjonistów w dniu 2 marca 1917 roku. Dalsze losy rodziny gubernatora opisała w Kronikach jego córka Zofia, która wyszła za mąż za Mikołaja Apraksina i miała z nim dwóch synów – Piotra i Mikołaja.

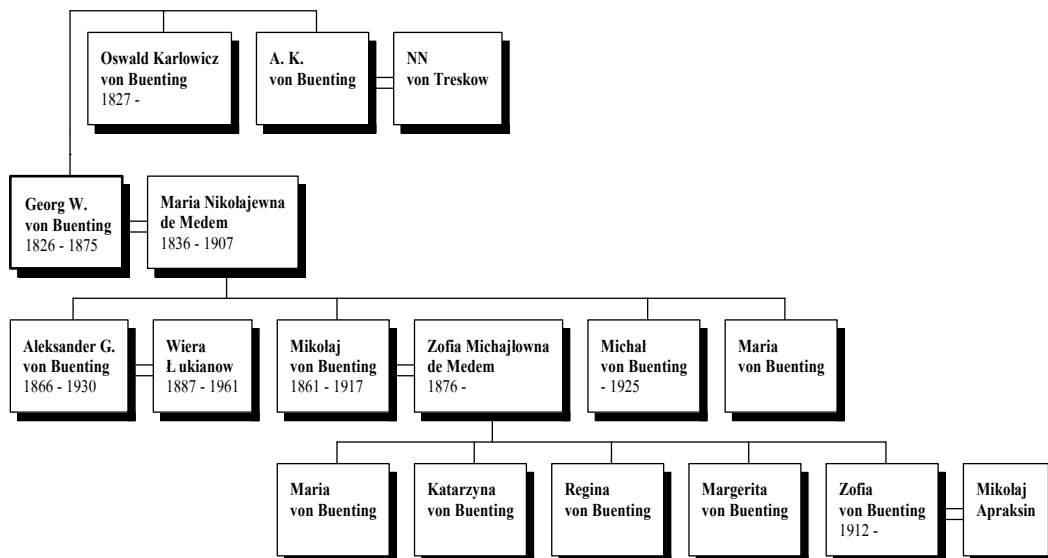
Michał von Buenting, brat Mikołaja i Aleksandra, najmłodszy syn Marii i Georga - był członkiem rady ministrów w rządzie Rosji, zmarł w roku 1925 w Brukseli.

Mikołaj (1861–1917) i Zofia von Buentingowie

Pałac gubernatora w Twerze

Suche, lakoniczne fakty z życia generała Aleksieja von Buentinga mierzone datami otrzymanych awansów i odznaczeń nie stanowią być może zbyt porywającej lektury. O ileż ciekawsze są te rodzinne strony życia, o których świadczą zachowane do dziś w pamięci mojej mamy wspomnienia, kilka fotografii... W nich bowiem tkwi nadal duch dawno minionego życia, są jak owady zatopione w bursztynie – zachwycają i wprawiają w zadumę nad przemijaniem.

Bibliografia:

- <http://foto-history.livejournal.com/923887.html>
- http://gubernia.pskovregion.org/number_541/06.php?print
- <http://guides.rusarchives.ru/search/basic/GuideBookSearchAction.html>
- <http://www.belrussia.ru/page-id-1874.html>
- <http://www.grwar.ru>
- <http://www.litrossia.ru/archive/35/history/815.php>
- <http://www.mosjour.ru/index.php?id=469>
- <http://www.mypskov.info/content/imenie-khalahalnja>
- <http://www.regiment.ru/upr/B/3/kd/15.htm>